

1. מנחות קי. "שיר המעלות – המשנה", רש"י

2. מהרש"א חידושי אגדות מסכת מנחות דף קי עמוד א (ע"ע בפרחי כהונה)

שם בבית ה' בלילות מאי בלילות אר"י אלו ת"ח כו'. דלפי פשוטו דקאי אעבודת בית המקדש מאי בלילות הא עיקר עבודה בימים הוא ולא בלילות אלא אלו ת"ח העוסקים בתורה בלילה כו' דביום האדם טרוד בעסקיו ובלילה הוא פנוי כדאמרין יזיף ביום ופרע בלילה וקאמר כאילו עסוקים בעבודה דעיקר קרא מיירי ביה אלא דמלת בלילות הוא רמז על עסק התורה שהיא כעבודה וק"ל:

שם לעולם זאת על ישראל כו'. כפרש"י בקרבנות משתעי קרא ומאי לעולם דהא אחר החורבן בטלו הקרבנות ומוקי ליה דמרמז על מזבח של מעלה מיכאל כו' וכדאיתא פ' אין דורשין בז' רקיעים דחשיב זבול שבו ירושלים ובי"ה ומזבח ומיכאל כו' וזהו עומד לעולם וכמ"ש התוספות דיי"א נשמותיהם של צדיקים ויי"א כבשים של אש ועל ישראל מוכח קצת כפי קמא ור"י דאמר אלו ת"ח כו' דהיינו לעולם שעוסקים בהלכותיהם גם לאחר החורבן והיינו על ישראל שעסק התורה הוא על כל ישראל משא"כ העבודה בכהנים דוקא וק"ל:

שם מ"ד זאת התורה לעולה גו' כל העוסק בתורה כו' האי לעולם כו' כל העוסק בתורה א"צ כו'. יש לדקדק מה הוסיף ומה תיקן בזה וי"ל דקרא דזאת התורה משמע בעוסק בכל התורה משא"כ בזאת תורת החטאת שהוא דבק דלא משמע אלא בתורת אותו קרבן ולכך לא מייתי ההוא קרא דר"י מייתי ליה אף על גב דהוא מוקדם ופריך רבא דא"כ לעולה ל"ל וקאמר אלא דכל העוסק בתורה א"צ לא עולה כו' דלאו כאילו הקריב לחוד הוה דהיינו אחר שנתחייב בהו אלא דהתורה מגנא ומצלא שלא יבא לידי חטא שיתחייב קרבן עליה כדאמרין בסוטה ובא ר' יצחק והוסיף לדרש מהאי קרא דתורת דבק לחטאת דלא איירי בעוסק בכל התורה דמגנא ומצלא אלא דמיירי דעוסק בתורת אותו קרבן דלא הוה אלא בעוסק במצוה דמגנא כאילו הקריב חטאת ואשם שנתחייב אבל אינו מצלא שלא יבא לידי חטא כדאמרין בסוטה לגבי מצוה ולזה נקט ר"י במלתיה חטאת ואשם ולא נקט עולה ומנחה כדנקט לעיל משום דעולה ומנחה באו בנדבה ולא אצטריך ליה לפרש דודאי הוה ממש כאילו הקריב מנחה בנדבה אבל בחטאת ואשם שלא באו בנדבה אימא דלא תיהני ליה עסקו בהן מש"ה קאמר דאפילו כן בעסקו בהן נוטל שכר כאילו חטא ודאי והקריב חטאת ואשם ודו"ק:

3. Dafyomi.co.il : LEARNING TORAH IN PLACE OF OFFERING KORBANOS

What exactly is the difference between the way Reish Lakish understands the verse and the way Rava understands it?

(a) **RASHI** (DH Ein Tzarich) explains Rava's opinion. He says that Rava learns that the letter "Lamed" at the beginning of each word teaches that learning Torah is done *instead* of bringing a Korban, and not that it is considered as though one brought the Korban. The Torah has the ability to atone for one's sins without being a form of Korban.

It seems that Rashi understands that Reish Lakish is saying that learning Torah atones for one's sins because one who learns Torah is considered as though he has brought a Korban.

(b) The **MAHARSHA** explains that Rava is saying that learning Torah has a stronger effect than Korbanos. Not only does learning Torah act like a Korban and attain atonement for those who have sinned, it also helps protect the person from sinning in the future, as the Gemara in Sotah (21a) states. According to the Maharsha, it is unlikely that Reish Lakish would disagree with Rava's statement. However, it is possible that Reish Lakish maintains that this element of learning Torah cannot be inferred from the verse.

(c) The **YAD DAVID** explains that Reish Lakish and Rava disagree about whether a person who learns Torah when the Beis ha'Mikdash is standing is considered to have brought a Korban. According to Reish Lakish, learning Torah achieves an atonement similar to that achieved by bringing a Korban only during a time when there is no Beis ha'Mikdash and one cannot bring a real Korban. According to Rava, even when the Beis ha'Mikdash is standing, learning Torah atones exactly as if one had brought a Korban.

A similar approach is given to explain the comments of **RASHI** on the Chumash. In the beginning of Parshas Tzav (Vayikra 6: 2), Rashi asks why Hash-m told Moshe Rabeinu to "command" ("Tzav") Aharon and his sons about the Korban Olah. Rashi quotes Rabbi Shimon who says that Hash-m told Moshe to "command" Aharon because of the need to encourage the Kohanim about something which entails a monetary loss. However, it is not clear exactly what monetary loss to the Kohanim is involved with bringing a Korban Olah. Although the Kohanim do not receive any meat from a Korban Olah, the Kohanim still receive the hide of each Olah.

The **GAN RAVEH** (Parshas Tzav) quotes the **BINYAN ARIEL** who says that Hash-m was telling Moshe, "Tzav Es Aharon v'Es Banav *Leimor Zos Toras ha'Olah*" -- "Command Aharon and his sons to say that this is the Law of the Olah." These words, "to say that this is the Law of the Olah," mean that the Kohanim should make sure that they teach the people that whenever they learn the laws of the Korban, it is as if they have offered an Olah, even though telling this to the people will surely decrease the number of Korbanos brought to the Beis ha'Mikdash! This is the monetary loss that the Kohanim will suffer as a result of "Zos Toras ha'Olah."

The Binyan Ariel, like the Yad David, clearly understands that this merit of learning Torah applies even in the times of the Beis ha'Mikdash. (See another explanation in the Yad David in the name of the **MAHARIT**.)

(d) The **ZEVACH TODAH** understands Rava in the opposite manner. He explains that Rava agrees that when the Beis ha'Mikdash is standing, one must bring the Korbanos in the manner described by the Torah, and one cannot gain the same degree of atonement through learning Torah. However, this is not because learning Torah is a lower form of Mitzvah. On the contrary, learning Torah corrects the imperfections in one's soul more than the bringing of a Korban, and this is why one who learns Torah does not need to bring Korbanos when there is no Beis ha'Mikdash. (Y. MONTROSE)

4. מנחות – שורות לפני

5. דף על הדף מנחות דף קי עמוד א

בגמ': ובכל מקום מוקטר לשמי וכו' אלו ת"ח העוסקים בתורה בכל מקום וכו'.
החת"ם סופר זצ"ל בחידושי עמ"ס גיטין (מ"ד ע"א) ד"ה חמץ וכו' כותב דבחו"ל אינו מקיים שום מצוה כדבעי, דכל הדר בחו"ל כמי שאין לו אלקי, אפילו ק"ש שקורא בחוץ לארץ אינו כקורא בארץ ישראל, כי גרשוהו מהסתתף בנחלת ה', אבל בגדולי ישראל תלמידי חכמים עוסקים בתורה, עליהם נאמר בכל מקום מוקטר לשמי ומנחה טהורה, ואהיה להם שם מקדש זה בית רבינו שבבל עכ"ד.

6. שו"ת בית אפרים אורח חיים הקדמה

דבר זה נשאל לחכמים בסוף פרק קמא דקידושין וז"ל וכבר היה ר"ט והזקנים מסובין בעליית בית נתזה בלוד. נשאלה שאלה זו בפניהם תלמוד גדול או מעשה גדול. נענה ר"ט ואמר מעשה גדול. נענה ר"ע ואמר לימוד גדול. נענו כולם ואמרו כולם לימוד גדול שהלימוד מביא לידי מעשה. ופירש"י שהלימוד מביא לידי מעשה. נמצא שניהם בידו. הכי אמרין בסוף פ"ק דקידושין דף מ"א ע"ב. והנה יש לדקדק

דקאמר משמיה דר"ע בסתם לימוד גדול כהלכתא בלא טעמא. ואח"כ אמר נענו כולם ואמרו לימוד גדול שהלימוד כו'. דהא מסתמא גם ר"ע מטעם זה קאמר הכי. וא"כ הו"ל למתני הך טעמא דר"ע. ולמימר בתר הכי נענו כולם כדברי ר"ע. ונראה לענ"ד לפרש בפשיטות דהנה ענין הלימוד יש בו שני חלקים. החלק הא' הוא ללמוד דברים הצריכים למעשה. כי צריך ללמוד לדעת המעשה אשר יעשו. שמי שלא למד מנין ידע ענין הפרשות שבתפילין ומזוזה ויציצית ושאר כל פרטי מצות ודקדוקיהן. והחלק השני אינו צריך למעשה. ואעפ"כ תורה היא וללמוד צריך. וכדאמרינן בנדרים בתחלה ניתנה תורה למשה. נהג בה טובת עין ונתנה לישראל כו'. ומסיק לפלפולא בעלמא. וכן אמרינן ואף ר"י לא אמרה תורה לחדד בה את התלמודים. והכי אמרינן ורבה לחדודי כו'. שהוא עסק התורה גם כן. בכדי ליישר השכל. וכן ענין מדרשות ואגדות שיש בהם תועלת להלהיב הלבבות ליראת ה'. וגם שאכחן ביומא דף י"ג כיצד הלישן. מה דהוה הוה כו'. אלא למסבד קראי כו'. וכן איכא הלכתא למשיחא ועניינים הרבה שצריך ללמוד ע"ד דרוש וקבל שכו'. והנה חלק הלימוד הזה לישא וליתן בהלכה ולסלסל ולפלפל בה. ושאר עניינים שבחלק הזה. אם מזדמן לפנינו מעשה. יש לומר שאף על פי שזה מצות לימוד עליו מ"מ המעשה עדיף. מאחר שכבר בידו הלכות פסוקות לדעת המעשה אשר יעשה. ולימוד הזה אין בו כדי להביא מעשה המעשה עדיף. משא"כ הלימוד הצריך למעשה. שמבלעדס לא ירים ידו לעשות המצוה. אין זה לימוד לבד. אלא יש בכלל הלימוד הזה מעשה גם כן. כיון שזולתו אין מבוא להמעשה כלל. נמצא שהלימוד הזה בכלל צווי על המעשה. וממנו מתחיל עשיית המצוה. הא למה"ד למלך שמצוה לעבדו לבנות לו פלטרין במקום פלוני. והוא הולך שמה לראות הארץ מה היא. וסובב הולך על גבולה מסביב. ומדד תבנית הבית באמת הבנין שבידו. ותבנית הבית אשר חישוב לעשות שם שם לו חוק תוכות. ויצר אותו בחרט אנוש מדתו לכל רוח וחדריו ותאיו. מוצאיו ומבואיו. הנה אין ספק כי הענין הזה לחשוב מחשבות. ולהתבונן איך לעשות הבנין המפואר הזה. הוא בכלל הצווי שצוה המלך על הבנין הבית. וכן היא בענין הלימוד המביא לידי מעשה. הלימוד הזה היא גם כן בכלל צווי המעשה. שהרי כשצוה השם לעשות נכלל בתוכו לימוד אופן עשיית המצוה ההיא. והנה בענין השאלה לימוד גדול או מעשה גדול. לא ביחנו דבריהם אם הכוונה על חלק הלימוד לצורך מעשה דוקא. או לימוד סתם. אעפ"י שאין בו צורך מעשה. הוא גדול ממעשה ר"ט ואמר מעשה גדול ואם נזדמן לידי עשיית מצוה יש לו לבטל הלימוד. אף אם לומד לצורך עשיית איזה מצוה. כיון שכל תכלית הלימוד הוא המעשה מעשה גדול. ור"ע נענה ואמר לימוד גדול שמשמעותו כל לימוד. אפילו לימוד שאין בו צורך מעשה. שמצות הלימוד בעצמה עדיפא ממעשה מצות אחרת. ושאר החכמים המה כדעת שלישיית מכרעת ביניהם. או שדבריהם פירוש על דברי ר"ט ור"ע. ונענו כולם ואמרו לימוד גדול שהלימוד מביא לידי מעשה. כלומר בענין זה אנו אומרים לימוד גדול כשהלימוד הוא על דרך זה שהוא מביא לידי מעשה. לפי שאז יש בכלל הלימוד הזה חלק של המעשה גם כן. שהיא כלול בציווי המעשה כמו שכתבנו. ויומתק בזה לשון רש"י ז"ל שפירש ונמצא ששניהם בידו. כלומר שבלמוד הזה עצמו שלומד לדעת המעשה שיהיה בידו הלימוד והמעשה שהלימוד הזה התחלת המעשה הוא. והוא מכיון מאד בלשון רש"י ז"ל:

ועפ"י נראה לענ"ד שיובן בפשיטות מה שאמרו חז"ל בסוף מנחות כל העוסק בתורת חטאת כאילו הקריב חטאת כו'. שצריך טעם למה. ולפי מ"ש טעם הדבר דמילי דקרבות נפישן טובא. וצריך להגות בהם ביגיעה רבה. ואם לא יעסוק בהם מאין ידע תורת חטאת והקרבתו ע"י המזבח ודרך אכילתו. וכל משפטו וחוקתו ואף אם היה בא לידו אינו יכול לקיימו. אבל כשלומד ענינו בכדי לידע איך להתנהג אם יבא לידו וירצה להקריבו. הנה הלימוד הזה הוא עצמו בכלל צווי המעשה ההקריבה. שהרי אם יבא לידו לעשות חטאת או עולה יעשה כמשפט. וזולת זה אין סיפוק בידו לעשות. ולכן אף בזה"י שאין לנו כהן זבח ומנחה. כתבו שיעסוק בפרשיות אילו. והרי הוא כאילו הקריב. לפי שבלמוד הזה יש בו מקצת המעשה והתחלתה. וזה בידו לעשות ועל גמר המעשה אנוס הוא ואמרינן חישוב לעשות מצוה ונאנס ולא עשאה. מעלה עליו הכתוב כאלו עשאה:

7. דף על הדף מנחות דף קי עמוד א

לפי זה ביאר בעל "בית אפרים" באופן נפלא את מאמר חז"ל (שבת לא א) "אמר רב: בשעה שמכניסין אדם לדין, אומרים לו: נשאת ונתת באמונה? קבעת עיתים לתורה וכו'?" פלפלת בחכמה וכו', ולכאורה יש להבין, שהרי ודאי שדנים את האדם על כל מצוה ומצוה, כמו שאמר שלמה המלך (קהלת י"ב יד) "כי את כל מעשה הא - לוקים יביא במשפט על כל נעלם אם טוב ואם רע", והרי אי אפשר לקיים מצוות מבלי ללמוד קודם לכן את הלכותיהן (כפי שכתבו התוספות בשם רבינו תם [בבא קמא י"ז. ב"ה והאמר]: "וכיון שאנו אומרים קיים הרי אנו אומרים שלמד, דאי לא שילמד - היאך יקיים?"), ואם כן בכל מצוה שלגביה ידונו את האדם - ממילא ישאלוהו גם האם למד את הלכותיה, ואיזה צורך יש עוד לשאול "קבעת עיתים לתורה, פלפלת בחכמה וכו'?" אולם לפי מה שכתבנו - מתבאר הענין היטב, שכן אמנם בהלכות הנוגעות למעשה ישאל האדם האם למדס במסגרת מה שידונו אותו על כל מצוה ומצוה, ואילו השאלות "קבעת עיתים" ו"פלפלת בחכמה" מתייחסות להלכות שאינן נוגעות בימינו הלכה למעשה, כדיני הקרבנות ועוד, ואף לגביהן יתבקש האדם להשיב לבוראו: האם למדת הלכות אלו? הפלפלת בהם בחכמה? ע"כ. ויש להוסיף ש"חכמה" הוא נגד סדר קדשים, כמו שדרשו חז"ל (שבת שם) עהפ"ס והיי אמונת עתיך חוסן ישועה, חכמה ודעת.

נכדו של הגאון בעל הצאן קדשים כותב בהקדמת ספרו של זקנו לסדר קדשים לבאר מדוע מס' זבחים מתחילה בדין דכל הזבחים שזבחו שלא לשמן כשרים וכו'. ולכאורה היה צריך לפתוח את המסכת בפרק איזהו מקומן, שכיון ששחיטה היא תחילה העבודה ראוי היה לפתוח את המסכת בדיניה, ולא בדיני שלא לשמה הנוהגים בכל ארבעת העבודות - שחיטה, קבלה, זריקה והולכה. ויישב שכיון שאמרו חז"ל כאן כל העוסק בתורת חטאת ואשם מעלה עליו הכתוב כאילו הקריב חטאת ואשם, וכיון שבלמוד התורה אמרו (פסחים נ" ע"ב) כי לעולם יעסוק אדם בתורה אפילו שלא לשמה שמתוך שלא לשמה - בא לשמה, על כן בא התנא בתחילת סדר קדשים והורה שלימוד ענייני קדשים אינו דומה ללימוד שאר חלקי התורה. והיינו כל הזבחים שזבחו שלא לשמן כשרים, אלא שלא עלו לבעלים לשם לחובה, וכיון שהלימוד הוא כנגד הקרבת הקרבנות - הרי דיניו כדיני הקרבנות. ולפיכך הולמד סדר קדשים שלא לשמה - הרי הלימוד כשר אלא שלא עלו לבעלים לשם חובה.

8. טור אורח חיים הלכות הנהגת אדם בבקר סימן א

ופרשת הקרבנות כגון פרשת העולה ומנחה ושלמים וחטאת ואשם אמנם פרשת הקרבנות טוב יותר לאומרה ביום שהם במקום הקרבת הקרבן שזמנו ביום וכשיסיים פרשת העולה יאמר רבון העולמים י"ר מלפניך שיהא זה חשוב ומקובל לפניך כאילו הקרבת עולה בזמנה וכן יאמר בפרשת המנחה והשלמים והאשם ואחר פרשת החטאת לא יאמר כן לפי שאינה באה נדבה ואם אינו יכול להשכים קודם אור הבוקר מכל מקום התפלה אשר היא מועד לכל חי אל יאחר אותה ויחשוב בלבו אילו היה בעבודת מלך בשר ודם וצויהו להשכים באור הבוקר לעבודתו היה זהיר וזריז לעמוד לעבודתו כאשר צויהו כ"ש וק"ו בנו של קל וחומר לפני מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא: בגמ': אמר רבי יצחק וכו' כל העוסק בתורת חטאת כאילו הקריב חטאת, וכל העוסק בתורת אשם כאילו הקריב אשם וכו'.

9. ט"ז על שולחן ערוך אורח חיים הלכות הנהגת אדם בבקר סימן א ע"פ ז

(ז) (פמ"ג) שהם באים בנדבה. - משא"כ חטאת אין בא א"כ עבר עבירי שחייבים עליה חטאת וכן באשם אף על גב דמצינו אשם תלוי ועוד מצינו שאדם מביא עצמו לידי נזירות ויכול להביא אח"כ אשם מ"מ סתם אשם אין בא בנדבה: וראיתי בשם מהרש"ל שיוכל לומר גם אחר

פי חטאת ואשם יה"ר רק שיאמרו בלי ספק דהיינו יר"מ שאם עברתי עבירה שחייבים עליה חטאת שיהיה זה נחשב כאלו הקרבתי חטאת ולפע"ד שא"ל כן דודאי מצינו בגמרא בהרבה דוכתינן שאדם מביא עולה על ספק דהיינו אם חייב עולה יהיה זה עולה ואם לאו יהיה עולת נדב' כדאי"י ס"פ האיש מקדש בסוגיא דאמר"י תנן התם בהמה שנמצאת מהלאה למגדל עדר כו' מ"מ לא מצינו בחטאת כן כיון דחטאת אינו בא בנדבה היאך יאמר אם אינו חייב חטאת יהיה זה נדב' דאין שייך במעשה חטאת נדב' כלל דמעש' נדבה הוא ענין אחר לגמרי מעשיית חטאת ע"כ גם כן א"כ הוא חייב חטאת והקריא' נחשבת לחטא' דהיינו כאלו עושה ממש מעשה חטאת ככל חקתו ומשפטו היאך יאמר אם אינו חייב חטאת יהיה זה נדבה דהקריא' היא כבר נעשית כמשפט החטאת בכל פרטיו שקורא בו בתורה ע"כ אין לאומרו : וגם ראיתי תשובה נוצחת לקצת שאומרים קודם פי התמיד ומשניות איהו מופט חטאת ושלמה פריס שפתינו ולדעת' אינו נכון שיש למחות בידם דזה משמע על כל מה שיאמר אח"כ והנ"ג הם דיני חטאת נזכרים שם ואין ע"ז שלום פריס בנדבה דשמא אינו חייב והוי כמביא חולין בעזרה אלא א"כ אם יאמר ונשלמו פריס שפתינו במקום עבודת התמיד כנ"ל :

10. מגן אברהם על שולחן ערוך אורח חיים הלכות הנהגת אדם בבקר סימן א סעיף ז

יא (פמ"ג) (מחה"ש) יר"מ - אבל אחר פי החטאת לא יאמר כן לפי שאינה באה נדבה אלא כשעבר בשוגג על דבר שזדונו כרת (טור) ומשמע דעת הרב"י דאפילו אחר אשם תלוי לא יאמר כן דק"ל כחכמים דאינ' באה נדבה רק כשהיה מונח לפניו חתיכה של חלב וחתיכי של שומן ואכל א' מהן ואינו יודע איזה היא ועב"ד ס"י ה' והטור כתב אחר אשם יאמר יהי רצון וכב"י בשם מהרי"א ומהרי"ח שהאשם נמי בא בנדבה לפי שאמרו בנדר"י שהחסידיים נודרין עצמן בנזיר כדי להבי' קרבן א"כ נראה שיש לו לבא כמו בנדב' עכ"ל מבואר מלשונו דלא כע"ש : ומה מאוד נפלאתי על הגאונים שהרי בנדרים דף י' אמר"י שהיו מתנדבין בנזיר כדי להביא קרבן חטאת ולא הוזכר שם אשם וא"כ בחטאת הל"ל יה"ר ולא באשם ועוד דמקרא מלא הוא דנזיר מביא חטאת ולא אשם א"כ כשנטמ' וא"כ לא מקרי נדבה והוי דומיא דכל חטאות ואשמות שבאין על החטא וא"ל דשאני אשם נזיר דבא על המזיד וכדאיתא פ"ב דכריתות וא"כ בידו לזדור בנזיר ולטמאות עצמו ולהביא אשם משא"כ בשאר קרבנות דבאין דוקא על השוגג זה אינו דא"כ ל"ל מכח נזירות הלא אשם שפחה חרופה ואשם פקדון חטאת דעולה ויורד נמי על המזיד ועוד דחלילה לצדיקים לטמאות עצמן במזיד ולעבור על ל"ת ועוד דע"פ חטאת מקרי באה בנדבה דמביא נזיר טהור : ושאלתי את פי הגאון הגדול מהור"ר יצחק נר"ו אב"ד דק"ק פוזנ' בשנת תכ"ח והאריך בחריפותו ובקיאותו דחטאת נזיר אינה באה לכפרה לכן אי אפשר לאומרו על חטא אחר משא"כ באשם נזיר דבאה על כפרה וכשאומרו מתכפר בו חטא אחר ולא משמע כן בנדרים שפי המפרש וז"ל שמתיראין שלא יעשו שום חטא ורוצין להביא קרבן להתכפר עליהן והיו נודרין בנזיר ע"כ ש"מ שהיו מתכפרין בחטאת זו ואין כאן מקום להאריך בזה עיין ברמב"ם פ"א מנזירות : והב"ח כתב בשם רש"ל שאחר חטאת יאמר אם נתחייבתי חטאת יהי רצון שיהא כו' וקשה לי שהרי תלמוד ערוך הוא בשבת דף ע"ב דחטאת בעי ידיעה בתחלה דכתיב או הודע אליו חטאתו ואף שמשמע שם מדברי רש"י סוף דף ע"א דלא בעי ידיעה בתחלה מדקאמר שזה איל וכו' ע"ש מ"מ למסקנא בעי ידיעה ודברי רש"י צריכים ישוב ואין כאן מקומו וא"כ אין מועיל חטאת לא יאמר כלום ובהכי מתיישבה דעת הטור ע"פ ההלכה וכתוב בשל"ה דשבת וי"ט לא יאמר יהי רצון דאין קרבן נדבה בא בהם אלא הפרשיות אין הפסד לאומרו כקורא בתורה ומ"מ אם ת"ח הוא מוטב שיעסוק בפ' דיומא ע"כ ועיין ס"י ק"ז ס"א ובע"פ וח"ה ועי"כ לא יאמר פי תודה עסי נ"א :

11. משנה ברורה על שולחן ערוך אורח חיים הלכות הנהגת אדם בבקר סימן א סעיף ז

(יח) באים בנדבה - אבל אחר פרשת החטאת לא יאמר כן לפי שאינה באה נדבה א"כ עבר עבירה שחייבים עליה חטאת וכן אשם ואשם תלוי ק"ל דאינה באה בנדבה. והאחרונים כתבו בשם רש"ל דיש לומר אף לאחר חטאת ואשם יה"ר רק שיאמר בלשון ספק דהיינו יר"מ אם עברתי עבירה שחייבים עליה חטאת שיהיה זה נחשב כאלו הקרבתי חטאת ואם לאו יהיה כקורא בתורה וכה"ג יאמר ג"כ אחר פרשת אשם אך המ"א הקשה עוד איך יאמר אם נתחייבתי חטאת הא ק"ל לענין חטאת דבעי ידיעה בתחלה שחטא ע"כ העלה המ"א דלענין חטאת לא יאמר כלל יה"ר רק לענין אשם ודאי ואשם תלוי יוכל לאמר יה"ר זה דעל תנאי אך אם לבו נוקפו שמא עבר על חטא והיה לו ידיעה שחטא ושכח יוכל לאמר ג"כ יה"ר אחר חטאת בדרך תנאי [ש"ת] :

12. דף על הדף

על סמך דברים אלו פסק הטור (או"ח סימן א'), כי טוב לומר את פרשת הקרבנות בכל יום, וכאשר יסיים פרשת העולה יאמר : "רבונו העולמים : יהי רצון מלפניך שיהא זה חשוב ומקובל לפניך כאילו הקרבתי עולה בזמנה". וכן יאמר אחר פרשת המנחה, השלמים ואשם. אולם לאחר פרשת החטאת לא יאמר כן, לפי שאינה באה בנדבה. לעומתו סובר המהרש"ל, שהקורא את פרשת החטאת יכול להתנות ולומר : "יהי רצון שאם נתחייבתי חטאת, תהא אמירת חטאתי כאלו הקרבתי חטאת". ותמה עליו הט"ז (או"ח סי' א') דכיון דהקריא' נחשבת לחטאת וכאילו עושה ממש מעשה חטאת ככל חקתו ומשפטו, האיך יאמר ואם אינו חייב חטאת יהא זה נדבה. וכתב בספר הר צבי להגרצ"פ פראנק זצ"ל (פרי צו) : לכאורה דברי הט"ז תמוהים, דמ"מ יתנה אם חייב חטאת יהיה לחטאת ואם לאו יהא כקורא בתורה, ואולי י"ל דהא קיימ"ל דמילתא דליתא בשליחות אינו יכול לעשות על תנאי (כתובות דף עג), ועיין בחידושי רעק"א (סימן מ"ז) דכתב גבי ק"ש דיקרא על תנאי, ועיין "שנות אליהו" ריש ברכות דגבי ברכת שמע אינו יצא ע"י חבירו דאפילו שומע כעונה לא אמרינן גבי ק"ש, וכיון דליתא בתנאי, ל"מ שיתנה שאם לא יהא נדבה.

בספר מרפסין איגרא (פרי צו) מקשה דהנה מן המקרא "או הודע אליו חטאתו" למדו חז"ל, שחייב קרבן חטאת אינו חל אלא אם כן היתה לו ידיעה בתחילה שעבר עבירה שחייבים עליה חטאת, אך ללא ידיעה - "אין הקרבתי כלום". כיצד, אם כן, אומר המהרש"ל שהקורא את פרשת החטאת יתנה שאם נתחייב חטאת תהא אמירתו חטאת כאלו הקרבתי חטאת, והלא קרבן חטאת שהוקרב ללא ידיעה ברורה בתחילה שהוא מחוייב בקרבן זה - אינו מכפר, גם אם בסוף התברר שחטא? זאת ועוד : נחלקו רבי אליעזר ורבי יהושע (כריתות יט ע"א) לגבי אדם שבדאי אכל איסור שחייב עליו חטאת, אלא שאינו יודע איזה איסור עבר. לדוגמא : היו חלב ונותר לפניו, ואכל אחד מהם, ואינו יודע איזה מהם. דעת רבי יהושע (שהלכה כמותו), שאדם זה פטור מחטאת. רבי יהושע לומד זאת מן הפסוק : "אשר חטא בה" - "עד שיוודע לו במה חטא". כיצד, אם כן, יועיל התנאי "אם נתחייבתי חטאת", הרי בודאי שאינו יודע במה חטא, ובכגון זה הרי הוא פטור מחטאת?

וכתב שם ליישב, דהנה בכל חטא ישנם שני חלקים : א. מחשבת החטא. ב. מעשה החטא. מעשה החטא מתכפר על ידי מעשה הבאת הקרבן, והקרבנות. מחשבת החטא מתכפרת על ידי וידויו של המקריב על חטאו, וחזרתו בתשובה. כאשר חסרה לאדם ידיעת החטא אין הוא יכול

לשוב בתשובה שלימה, מחמת שאין ידוע לו כלל שעשה חטא, אף על פי שמעשה החטא מתכפר על ידי הבאת הקרבן אף כשאין ידוע החטא. משום כך אין החוטא מביא את קרבנו כאשר חסרה ידיעת החטא, שהרי הוידוי והתשובה על החטא מעכבים את הקרבן. אולם, באמירת פרשת הקרבן אנו מקיימים כפי יכולתנו את מעשה הבאת הקרבן, ובבחינת "ונשלמה פרים שפתינו", וזאת ניתן לעשות אף אם חסרה ידיעת החטא. אכן, אין באמירה משום כפרה על מחשבת החטא, וזאת יצטרך לעשות על ידי וידוי ותשובה. עוד כתב ליישב, די"ל ההלכה המעכבת את האדם מלהביא חטאת כאשר חסרה לו ידיעת החטא, הינה ביחס להבאת הקרבן בלבד, אולם עצם החטא קיים אף אם אינו יודעו.

אמירת פרשת הקרבנות אינה באה במקומו של הקרבן אלא היא מתקבלת כתשובה על החטא שנעשה, והכוונה באמירת המילים "כאילו הקרבת חטאת" היא, שיתכפר החטא כשם שמתכפר בעת הבאת החטאת.

עוד תירץ שם: הרמב"ם (הל' שגגות ב' ד') פוסק: "חטא ונדע לו חטאו, וחזר ושכחו, הרי זה מביא לשם מה שהוא". על פי פסק זה ניתן לומר שכוונת התנאי "אם נתחייבתי חטאת" הוא: אם היתה לי ידיעת החטא בזמן מסוים, ומשום כך התחייבתי חטאת, אף על פי שכעת נשכח חטא זה ממני.

הגה"ק בעל הבני יששכר בספרו דרך פקודיך (בהקדמה ה' אות ח') רוצה לחדש ענין מופלא, שעל ידי פרשת קריאת הקרבנות מתכפר לא רק מה שחטא האדם בשוגג, אלא גם בעוונות שחטא במזיד. והוא מחלק בין שני הענינים: מה שאמרו חז"ל כאן: "כל העוסק בתורת חטאת - כאילו הקריב חטאת, וכל העוסק בתורת אשם - כאילו הקריב אשם", הכוונה היא שמי שחטא בשוגג חטא כלשהו, והתחייב להביא קרבן לכפרתו, הרי כאשר עוסק הוא בדיני וענייני אותו קרבן - נחשב בזמן הזה כאילו הקריב את הקרבן בפועל, אבל לכפרת הזדונות שאין בזה חיוב קרבן על פי התורה, לא יתכן לומר שלימודו בתורת הקרבן תיחשב לו כהבאת אותו קרבן, שהרי על עוון שעשה במזיד לא התחייב בקרבן כלל. כאשר המדובר במזיד, על כך אמרו חז"ל (תענית כז. מגילה לא ב) שאמר אברהם לפני הקדוש ברוך הוא: "שמא ישראל חוטאין לפניך ואתה עושה להם כדור המבול וכדור הפלגה? אמר לו: לאו וכו', אמר לפניו: תינח בזמן שבית המקדש קיים - מה תהא עליהם? אמר לו: כבר תקנתי להם סדר הקרבנות, כל זמן שקורין בהם, מעלה אני עליהם כאילו מקריבים לפני קרבן, ואני מוחל להם כל עוונותיהם" - כאן הכוונה לכפרה בדרך הסגולה, שהבטיח הקדוש ברוך הוא לאברהם שהעיסוק בסדר כל הקרבנות יועיל לתשובה ולכפרה. אם נתבונן, נבחיך בדיוק מעניין: אברהם אבינו, בבקשתו, אמר "שמא יחטאו", "חטא" הוא בשוגג, ואילו הקדוש ברוך הוא מסיים בלשון "עוון": "ואני מוחל להם כל עוונותיהם", ומכאן שהקב"ה הבטיח לו שלא רק על השגגות יתכפר להם באמירת פרשת הקרבנות, אלא אף על הזדונות, כאמור.

...וזה היתה כוונת אברהם: מובטח אני בבני שאין בנפשם לעבור עבירות בשאט נפש, ועל כן אף אם יחטאו אנוסים הם, ושמא חס ושלוש תדון אותם כמזידים, כיון שאינם שוגגים לחלוטין?

ועל כך השיב לו הקדוש ברוך הוא: גם הזדונות יכופרו להם באמירת פרשת הקרבנות. עכ"ק.

בספר ראש גולת אריאל (ח"א ע' שי"ט) מסופר, שהגאון רבי מאיר אריק זצ"ל פגש פעם את כ"ק אדמו"ר בעל "אמרי אמת" מגור זצ"ל כאשר הזדמן לעיר וינה, והיו משוחחים בדברי תורה. בתוך הדברים, שאל הגאון ר' מאיר אריק: מצינו שאחז"ל (יומא ע"א ע"א) "הרוצה לנסך יין על גבי המזבח, ימלא גרונו של תלמידי חכמים יין". ולכאורה, למה לא מצאו חז"ל עצה פשוטה יותר: שאדם זה ילמד הלכות נסכים, כדרך שדרשה הגמרא על הפסוק שלפנינו: "כל העוסק בתורת חטאת כאילו הקריב חטאת וכל העוסק בתורת אשם כאילו הקריב אשם"?

כ"ק אדמו"ר זצ"ל שמע והשיב תוך כדי דיבור בקיצור נמרץ: "הרי לא נאמר" (- "עס שטייט דאך נישט"). פניו של הגאון רבי מאיר אריק הסמיקו מרוב התרגשות, ולאחר שיצא סיפר לתלמידו שליווה אותו כי כבר שאל שאלה זו להרבה גאונים, ותירצו לו באופנים שונים, אך אף אחד מהם לא התקבל על דעתו, עד שבא האדמו"ר מגור והשיב לו תשובה כה פשוטה ונכונה - שהרי באמת בגוף הפסוק שלפנינו לא נאמר נסכים, ומאחר וכל ענין זה של "העוסק בתורת קרבן כאילו הקריבו", למדנו מפסוק זה, הרי הדרשה מתייחסת לקרבנות שנמנו בפסוק עולה, מנחה, חטאת, אשם, מילואים וזבח שלמים. נסכים לא הוזכרו כאן, ועל כן לא שייך לקיים בזמן הזה מצות ניסוך היין אלא על ידי שימלא גרונו של תלמידי חכמים.

הג"ר מאיר אריק הוסיף נופך בדברים, ואמר: מעתה נבין גם מדוע אמרו חז"ל "הרוצה לנסך... ", ולא אמרו "כל הממלא גרונו של תלמידי חכמים יין - כאילו ניסך יין על גבי המזבח", כשם שאמרו בשאר קרבנות? אלא, הכוונה "כל הרוצה... "ואינו יכול למלא רצון זה בלימוד ההלכות, משום שענין זה אינו נוהג בנסכים - העצה היחידה עבורו היא: למלא גרונו של תלמידי חכמים יין... בהדמנות אחרת, יישב כ"ק אדמו"ר זצ"ל את הקושיא באופן אחר: חז"ל השאירו עצה גם למי שאינו יודע ללמוד, שגם הוא יוכל להקריב קרבן כלשהו בזמן הזה...

בכלי חמדה (פר' תזריע) כתב להסתפק, האם הא מילתא דהעוסק בפרשת וכו' כאילו הקריב, נאמר דוקא באיש שמחויב בלימוד תורה דידיה הוא דאמרין דלימוד התורה דידיה עולה לו כאילו הקריב את אותו הקרבן, אבל נשים שאינן מצוות תלמוד תורה יתכן דאין לימודן נחשב כקיום המצוה, כיון דאין בתלמוד דידיהו כל מצוה, או דילמא נימא דכיון דעליהן ללמוד את המצוות שבהן הן מצוות, שפיר שייכות הן לגבי אותן מצוות אף בלימוד שלהן, ונפקא מינה לעינן קרבן יולדת האם לימוד דילה בהאי פרשתא ייחשב לגבה כאילו הקריבה קרבן זה, עיין שם.

ובספר ארץ צבי על הגש"פ (ע' נ"ב) הקשה עליו: ודבריו צ"ע, הלא אם נאמר דנשים חייבות באכילת מצה, מותרים ג"כ ללמוד דדינים שלהם מותרות ללמוד, כמבואר בש"ע י"ד ס"י רמ"ז ע"ש, וגם פשוטי דברים מותרות ללמוד כמ"ש הטו"ז שם עיין שם שמביא רא"י מגמ' חגיגה (דף ג') דקאמר נשים באות לשמוע וכו'.

וכתב שם: ואפשר לומר עפ"מ"ש בס' תורת משה להח"ס פ' צו דהא דאמרי' כל העוסק בתורת עולה כאלו וכו', היינו עיון התורה ועוסק בה, ולא האומר מקרא כפשוטו, דלא כרת הקדוש ברוך הוא ברית עם ישראל אלא על תורה שבע"פ, וידוע מה דאיתא במס' נדרים שהקב"ה נתן פלפול התורה לישראל, נמצאו אותו התורה שמסר הקדוש ברוך הוא למרע"ה הוא עדיף מקרבנות אבל אותו שנמסר לישראל קרבנות עדיף ע"כ.

...וכיון דכדי לקיים מצות אכילת מצה יצטרכו הנשים לעסוק בהם בעיון רב, ובכח"ג אסור לנשים ע"כ.

...ובקובץ שערי הוראה (קובץ י"ג ע' ו') מביא חידוש גדול מרבינו המהרי"ל בשו"ת החדשות (סי' מ"ד): שהאריך שם בענין ברכת התורה בנשים משום דעליהן מצוות הנוהגות בהן, וכתב שם: "יעוד נראה דעדיף משאר מצוות שפטורות מהן, דרבנן תקנו פרשת וידבר וכו' נגד התמיד כדאמר מר: כל העוסק בפרשת עולה וכו', ואטו נשים מי לא מיחייבי בתמיד וקרבנות כמו אנשים, הא מחייבות בתפילות וכנגד

תמידן תקנו וא"כ מחייבי נמי לסדר ענייני קרבנות, קראי ושמא נמי מתניי דאיזהו מקומן וכו' דאין מבינות, ומ"מ הוי כאילו הקריבו קרבן משום עקימת שפתים, דליגרס איניש אף על גב דלא ידע מאי קאמר, ופשיטא דאישי חייב לברך אעפ"י דאין מבין קריאתו וגירסתו. הרי נתבאר לך להדיא בדברי רבינו הגדול המהרי"ל, דאף לימוד התורה דנשים מהני בפרשת הקרבנות דליחשב כאילו הקריבום, ויתירה מכך חזינן בדברות קדשו דאפילו אם אין מבינות את מה שהן אומרות נמי הוי כאילו הקריבו דעצם האמירה משוי לה כאילו הקריבום, והדברים נפלאים ביותר.

...וראה עוד בשו"ת בנין שלמה להגר"ש מוילנא ז"ל (סי' א') שמאריך טובא לדון בחובת אמירת האשה בפרשת יולדת, האם חיוב האמירה מוטל על הבעל כיון שהוא חייב בתשלומי קרבנותיה, או כיון דיסוד חיוב הוטל עליה לכן עליה לומר פרשה זו. ומסיק שם: "היוצא לנו מדברינו דנראה ברור דכל אשה יולדת צריכה לומר הפרשה עד זאת תורת היולדת לזכר או לנקיבה ביום מלאת ימי טהרה" עכ"ד ודפח"ח.

הכלי חמדה (בפר' תזריע) מביא שם המפרשים דאף מי שהוא עני והוא היה אמור להקריב קרבן עני, אך לענין הלימוד עליו לעסוק בתורת קרבן עשיר, דלענין הלימוד הרי ידו משגת להיות נכלל בכלל קרבן עשיר עכ"ד, וכן פסיקא ליה לבעל הבנין שלמה הני"ל (סי' א') ע"ש, וטעמו דהרי עני שהביא קרבן עשיר יצא, וכ"כ בפנים יפות (פר' וירא) ע"ש.

רבינו החתם סופר ז"ל בספרו תורת משה (ר"פ בחוקותי) כתב ענין נפלא, דהנה כתיב בפרקי אבות (פ"א מ"ב): על ג' דברים העולם עומד על התורה ועבודה וגמ"ח, ובזמן הזה אין לנו עבודה, ורק ע"י לימוד התורה אנו יכולים לקיים גם העבודה, דכל העוסק בתורת עולה כאילו הקריב עולה ובחטאת כאילו הקריב חטאת וכן באינד, אבל הגמ"ח החיוב עלינו לעשות בפועל, אמנם לעתיד לבא כשיהי' עולם התיקון, אז יהי' העבודה בפועל, וגמ"ח לא יהיו צריכין, כי יהי' איש תחת גפנו ותאנתו, וכולם ידעו את ה' למקטנם ועד גדלם, ולא יצטרך איש לרעהו, ובלע המות לנצח, אז יקיימו הגמ"ח ע"י הלימוד, דכל העוסק בפרשה ההוא כאילו עשה עכ"ד ודפח"ח.

והנה נחלקו האחרונים, האם הא דאמרים כאן כל העוסק בתורת עולה כאילו הקריב וכו' הוא גם בכל המצוות שבתורה, שאם אי אפשר לקיימם, הרי שע"י לימוד הלכותיהם נחשב כאילו קיימם, והשל"ה הק' (במאמר אור חדש בתחילת חלק תורה שבכתב ד"ה וענין ההכנה וכו') כתב, דמה שאחז"ל שהעוסק בתורת קרבנות כאילו הקריבם, ה"ה בשאר המצוות שאין באפשרות לקיימם מסיבות שונות ע"ש.

גם המב"ט בספרו בית אלקים (שער התשובה פרק ט') כותב: כיון שלא מצא עוון מיוחד לטורין שבאו עליו, יתלה בביטול תורה, כי התורה כולל כל מיני העוונות הכתובים בה, כשהאדם קורא ולומד בתורה, הרי הוא כמקיים המצוות ונזהר מן העבירות הכתובות בה וכמ"ש במנחות (ק"א) זאת התורה לעולה וגוי' כל העוסק בפרשת עולה כאילו הקריבו וכו' ע"כ, והוא כהני"ל.

ובקובץ נזר התורה (אדר תשס"ז ע' ש"י"ב) מציין חכ"א לחד מן קמאי רבי אברהם אמיגו ע"ה (שהיה חי בדורם של הש"י"ד והט"ז, ובין תלמידיו נמנו רבי חיים אבולעפיא ע"ה ורבי דוד הכהן ע"ה בעל הדעת קדושים) בספרו עה"ת ריש פרשת וישלח. שם עמד על קו' המפרשים בדברי רש"י שם (ד"ה גרתי בפי' השני) דעם לבן גרתי ותר"י"ג מצוות שמרתי, דאיך שייך לומר שקיים כל התרי"ג מצוות, והרי הרבה מן המצוות שייכות לביהמ"ק ויש ששיכות לכהנים ומצוה פרה אדומה יבום ומצוות כיבוד אב ואם ועוד רבים מן המצוות שלא היה במציאות שיוכל היה לקיימם, והשיב ע"ז דכל אלו המצוות שלא היה בידו לקיימם הו"ל כאילו קיימם ע"י שעסק בהלכותיהם, וז"ל: וי"ל דכל הנהו דלא היה בידו לקיימם, הו"ל כאילו קיימם, וכדפירשו חז"ל דאמר לו משה להקב"ה תינח בזמן שביהמ"ק קיים אבל בזמן שאין ביהמ"ק קיים מאי, אמר לו הקדוש ברוך הוא זאת התורה לעולה וגוי' כל העוסק בתורת עולה כאילו הקריב עולה וכו', והשתא מכאן אתה דן לכל מצוות שאין בידו של אדם לקיימם, כגון כיבוד אב ואם ויבום וכיוצא, דכיון דעוסק בהלכתיהו הרי כאילו קיים וכו' (עין שם המשך דבריו שביאר אך יעקב אבינו נשא שתי אחיות).

...אכן בקובץ כרם שלמה (שנה כ' קו' ב' ע' נ"ח) מביא שהשל"ה הק' סותר עצמו, דבמסכת פסחים (בתחילת "מצה עשירה") כותב השל"ה הק' איפכא, שרק בקרבנות אמרין שכל העוסק בתורה כאילו וכו'.

...וכתב חכ"א בקובץ שער הוראה (קובץ י"ג ע' ה'): מצינו בדברי רש"י בב"מ (דף קיד ב) דמבואר להדיא התם דדוקא לענין קרבנות הוא דחשיב העסק והלימוד בהן כעשייה בפועל, אבל בשאר מצוות לא, דמבואר שם בדברי רש"י דלכן למד רבה בר אבוה רק ד' סדרים "שלמד מועד נשים ונזיקין שהן נוהגות בזמן הזה, וגם סדר קדשים נמי כדכתיב: ובכל מקום מוקטר מוגש לשמי, ואמרין אלו תלמידי חכמים העוסקים בהלכות עבודה בכל מקום, מעלה עליהם הכתוב כאילו מקריבין אותן בבית המקדש", וחזינן להדיא דלענין מצוות התלויות בארץ לא נאמר האי כללא, ולכן לא למד נמי סדר זרעים, כיון דהלימוד בה אינו נחשב לקיום מצוותיה ודלא ככל הני רבוותי דלעיל וצ"ע.

ושמא איכא למימר, דכיון דבזמן הזה בטלה קדושת הארץ לענין מצוות התלויות בה, א"כ אין כל מקום לקיימם האידנא, ולכן אף הלימוד בתורתן אינו נחשב לקיום, כיון דליתא השתא כלל להאי קדושה הגורמת לחיובן, אבל לענין קרבנות, מצינן למימר דסבירא ליה כשיטת הר"מ ודעימיה דקדושת המקדש והירושלים לא בטלה, ומקריבין אף שאין בית, א"כ נמצא דבעצם שייך גם האידנא דין הקרבת הקרבנות, אלא שבפועל אין בידנו לקיימם מחמת טעמים שונים, ולכן דוקא בכה"ג הוא דאמרין דלימוד פרשיותיהן נחשב כקיומם ודו"ק.

אמנם אשכחנא בתורת משה להח"ס סוף פרשת נצבים, דהלומד בחו"ל הלכות מצוות התלויות בארץ נמי נחשב לו כאילו קיימם בפועל וכדברי: "... שתאמר: אנחנו בחו"ל, מדינת הים ואיך אקיים מצוות התלויות בארץ, לא תאמר כן, כי קרוב אליך הדבר, בפיך, בלימוד הדינים, ונשלמה פרים, ובלבדך, להשתוקק לעשותם, ואז לעשותו, תזכה לעשותם בפועל".

במפרשים הקשו בהא דאמר ר' ישמעאל (שבת י"ב ע"ב) כאשר הטה את הנר בשבת כשיבנה בית המקדש אביא חטאת שמינה, ולכאורה למה הוצרך לזה, הרי ר"י בודאי קרא כל יום פרשת חטאת. וכאילו הקריב חטאת.

וכתב בספר 'מלכים אמניך' (בהקדמה) בשם הגאון רבי שמואל הלוי ואזנר שליטי"א שהחתם סופר בשם רבו רבי נתן אדלר תירץ, שהאדם העובר על איסור דרבנן, אינו יכול להביא קרבן, שהרי לא עבר על איסור תורה, אולם כאשר יביא אדם זה קרבן, יוסיף ויביאנו שמן, כדי שבתוספת זו יתכפר לו גם האיסור דרבנן.

כאשר ר' ישמעאל קרא והטה נמצא שחטא בכפליים, גם עבר על איסור תורה - במעשה ההטייה, וגם עבר על איסור דרבנן - בכך שקרא לאור הנר למרות שחז"ל גזרו על כך, ולפיכך התחייב ר' ישמעאל בחטאת שמינה, חטאת על הדאורייתא, ושמינה על הדרבנן.

עוד תירוץ על קושיא זו מביא בישועות יעקב (או"ח סי' א') בשם ספרי קדמונים, דהנה לכאורה יש לדקדק על הלשון של ר' ישמעאל: למה הקפיד לציין שתהיה זו "חטאת שמינה"?

אלא קריאת הפרשה מועילה אמנם במקום קרבן, אך זאת רק באשר לחלק הקרבן העולה לגבוה, או בקרבן עולה, שהכל עולה לגבוה ואין אכילת כהנים - לגבי אלו אכן נגמרת הכפרה בקריאת הפרשה, אולם הלא בחטאת יש גם חלק הנאכל לכהנים, ואף הוא לשם כפרה כפי שאמרו (פסחים כט א): "ואכלו את אשר כופר בהם - שהכהנים אוכלים ובעלים מתכפרים", ולגבי חלק זה הרי לא תועיל האמירה. ועל כן כתב ר' ישמעאל שיביא "חטאת שמינה", שבה יהיה הרבה בשר לאכילת הכהנים...

נגמ': אמר ריש לקיש מאי דכתיב זאת התורה וגו' כל העוסק בתורה, כאילו הקריב עולה מנחה וכו' אלא אמר רבא כל העוסק בתורה אינו צריך לא עולה וכו'.

בספר צאן קדושים בהקדמה כותב לבאר מה המחלוקת בין ריש לקיש לרבא?

אלא שבקרבנות מחשבה פוסלת, ולכן אמר ריש לקיש שהתורה הרי היא כמו קרבן, שאם יש בלימודה איזו מחשבה רעה, כגון שלומד שלא לשמה וכו' אינה מכפרת. ועל כך הקשה לו רבא, שאם כן צריך היה הפסוק לומר 'זאת התורה עולה', ובכך להודיענו שהתורה היא כעולה ממש, שמחשבה פוסלת בה? ולכך אמר רבא 'כל העוסק בתורה אינו צריך לא עולה וכו'', וכמו שכתב רש"י שהתורה היא במקום העולה, ובכל זאת מעלת התורה יתירה בזה על הקרבן, כי בה אין מחשבה פוסלת, שהרי מציינו שדברי תורה אינם מקבלים טומאה, ואם כן לא נתמה על כך שאין המחשבה פוסלת בה, כדברי חז"ל - שמתוך שלא לשמה, בא לשמה. ואין המחשבה מפגלת בה. אף שבודאי גם רבא לא יכחיש שהלימוד המעולה הוא לשמה, ובכל זאת אף שלא לשמה גם כן מכפרת, ובכך יתירה הוא על הקרבן עצמו.

בספר אסיפת זקנים מהחפץ חיים זי"ע מפרש המחלוקת כאן, שלכולי עלמא מועיל הלימוד במקום קרבן, אולם רבא הוסיף, שבדרך כלל כאשר אומרים שעשיית מעשה מסויים נחשב לו כאילו עשה מעשה פלוני, ברור שהמעשה הפלוני הוא העיקר, אלא שבמקום המעשה שעשה אותו אדם, נחשב 'כאילו' עשה את המעשה השני, שהוא העיקר, כגון 'כל הכועס כאילו עובד עי"ז', או 'כל הממלא גרונו של ת"ח יין, כאילו מנסך על גבי המזבח', שהע"ז או הניסוך הוא העיקר, ורבא אומר כאן, שהלימוד אינו צריך לתיקון העולה, שכן לימוד תורת עולה מתקן אותו יותר מהקרבנות עולה בפועל.

וראיה לזה מביא החפץ חיים מדברי מדרש הנעלם (פרשת וירא) בטלו הקרבנות לא בטלה התורה, האי דלא איעסק בקרבנות ליעסק בתורה ויתנהי ליה יתיר. ע"כ.

Artsroll footnote .13

בספר זבח תורה מבאר החפץ חיים את ההבדל שבין דרשותיהם של ריש לקיש ושל רבא לפסוק זה: בכל פעם שחז"ל משווים דבר לחבירו (כגון, כל הכועס כאילו עובד עבודה זרה), הדבר אותו הם משווים (כעס), אינו אלא מתקרב בערכו לדבר אליו השווהו (עבודה זרה), ואינו כמוהו ממש. לפי זה, דעת ריש לקיש היא שהתיקון הרוחני שאדם יכול להשיג בלימוד תורה הוא רק קרוב לזה של הקרבנות קרבן. אולם הקרבנות קרבן ממש היא ודאי מעלה רוחנית גבוהה יותר, שהרי לימוד תורה אינו אלא כאילו הקריב קרבנות. אולם רבא חולק, ואומר שאין הדבר כן. המעלות והיתרונות של לימוד תורה עולים על ההשגות של הקרבנות קרבן. ואכן אמרו חז"ל (מדרש הנעלם ויקרא ק, א): הקרבנות בטלו, אבל התורה לא בטלה, ואם אי אפשר להקריב קרבנות יש ללמוד תורה, והתועלת - לדעת רבא - תהיה גדולה יותר. אמנם אין ספק - מציין החפץ חיים - שבזמן שהמקדש עמד על מכונו, לא היה יכול אדם לפטור את עצמו מקרבן שהוא מחוייב בו, על ידי לימוד התורה, וודאי כן יהיה שוב כשיבנה בית המקדש במהרה בימינו, שזוהי גזירת המלך לקיים מצוותיו במעשים. אולם בימינו, שאין אדם יכול להביא קרבנות, התיקון המושג על ידי לימוד תורה הוא גדול יותר.